

'समानो मन्त्रः समितिः समानी'

UNIVERSITY OF NORTH BENGAL
B.A. Honours 5th Semester Examination, 2023

DSE-P1-SANSKRIT (501)

Time Allotted: 2 Hours

Full Marks: 60

The figures in the margin indicate full marks.

**The question paper contains DSE-501A and DSE-501B.
Candidates are required to answer any *one* from the two papers and they should
mention it clearly on the Answer Book.**

All answer should be written in Sanskrit with Devanagari.

DSE-501A

विभाग-क

1. **एकं** विस्तारेण व्याख्यात — 12×1 = 12
(क) योगदर्शनमवलम्ब्य योगस्य अष्टावङ्गानि आलोचयत ।
(ख) साधनपादमवलम्ब्य क्रियायोगं तत्फलञ्च व्याख्यात ।
2. संक्षेपेण **द्वयोः** व्याख्या कार्या — 6×2 = 12
(क) अविद्यास्मितारागद्वेषाभिनिवेशाः पञ्च क्लेशाः ।
(ख) परिणामतापसंस्कारदुःखैर्गुणवृत्तिविरोधाच्च दुःखमेव सर्वं विवेकिनः ।
(ग) तदेवार्थमात्रनिर्भासं स्वरूपशून्यमिव समाधिः।
3. **द्वौ** व्याख्येयौ — 3×2 = 6
(क) देशबन्धश्चित्तस्य धारणा ।
(ख) स्वरसवाही विदुषोऽपि तथारुढोऽभिनिवेशः ।
(ग) तदर्थ एव दृश्यस्यात्मा ।

विभाग-ख

4. **प्रबन्धमेकं** रचयत — 12×1 = 12
(क) गीतायाः चतुर्थाध्यायमवलम्ब्य यज्ञस्योपयोगितां व्याख्यात ।
(ख) गीतोक्तदिशा कर्मतत्त्वं विवृणुत ।
5. **एकं** व्याख्यात — 6×1 = 6
(क) न हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते ।
तत्स्वयं योगसंसिद्धः कालेनात्मनि विन्दति ॥
(ख) यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।
अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥

6. संक्षेपेण **द्वयोः** व्याख्या कार्या — 3×2 = 6
 (क) कामसंकल्पवर्जिता ।
 (ख) वीतरागभयक्रोधाः ।
 (ग) चातुर्वर्ण्यम् ।
7. **षण्णामुत्तरं** प्रदेयम् — 1×6 = 6
 (क) पण्डितः कः ?
 (ख) कानि कर्मन्द्रियाणि ?
 (ग) कः ब्रह्मत्वं प्राप्नोति ?
 (घ) मनुष्येषु कः बुद्धिमान् ?
 (ङ) भगवद्भावं के प्राप्तवन्तः ?
 (च) विवस्वान् मनवे किम्प्राह ?
 (छ) कर्मभिः के न वध्यन्ते ?
 (ज) कः ज्ञानं लभते ?

DSE-501B

विभाग-क

1. **कस्यचिदेकस्य** उत्तरं प्रदेयम् — 12×1 = 12
 (क) सांख्यमतानुसारेण सत्कार्यवादम् आलोचयत ।
 (ख) न्यायमतानुसारेण प्रमाणम् आलोचयत ।
2. **द्वयोः** टिप्पणी कार्या — 6×2 = 12
 पीलुपाक-पिठरपाकः, ख्यातिवादः, अध्यासः ।
3. **द्वयोः** संक्षिप्तोत्तरं प्रदेयम् — 3×2 = 6
 (क) मीमांसादर्शनस्य कति सम्प्रदायाः ? तेषां प्रवक्तारः के ?
 (ख) वैशेषिकदर्शनस्य नामकरणस्य तात्पर्यं किम् ?
 (ग) सांख्यदर्शनस्य प्रवक्ता कः ? कथं दर्शनमिदं द्वैतवादि उच्यते ?

विभाग-ख

4. **कस्यचिदेकस्य** उत्तरं प्रदेयम् — 12×1 = 12
 (क) चार्वाकस्य जडवादमालोचयत ।
 (ख) जैनदर्शनस्य परमाणुवादमालोचयत ।
5. **द्वयोः** टिप्पणी कार्या — 6×2 = 12
 प्रत्यक्षैकप्रमाणवादः, सप्तभङ्गीनयः, विज्ञानवादः ।
6. **द्वयोः** प्रश्नयोः संक्षिप्तोत्तरं देयम् — 3×2 = 6
 (क) जैनदर्शने कति सम्प्रदायाः सन्ति ? नामानि लिखत ।
 (ख) चार्वाकदर्शनस्य अपरं नाम किम् ? कथं तस्य एवमभिधेयम् ?
 (ग) भारतीयदर्शनेषु कानि तावत् नास्तिकानि ?